

Debat: "NATO Partnerships, an Alternative for Enlargement?"

Op uitnodiging van de Atlantische Commissie spraken dr. Karl-Heinz Kamp en mr. drs. Hans van Baalen donderdag 18 januari in Studio Dudok in Den Haag over de strategische toekomst van de NAVO. Dr. Kamp is als coördinator veiligheidspolitiek verbonden aan de Konrad Adenauer Stiftung, de denktank van het CDU in Berlijn. Van Baalen is lid van de Tweede Kamer en woordvoerder buitenlandse zaken namens de VVD. Kamp sprak als eerste over het cruciale belang van wereldwijde partners in de 'nieuwe' rol van de NAVO, het bongenootschap wereldwijd actief is. Van Baalen verscherpte met zijn bijdrage de discussie door in te gaan op het belang van de NAVO als peiler in de betrekkingen tussen de VS en Europa.

Kamp schetste als uitgangspunt van zijn betoog het transformatieproces dat de NAVO heeft doorgemaakt sinds de val van de Berlijnse Muur in 1989. Na de Koude Oorlog lag het belang van de NAVO nadrukkelijk bij hervorming en stabilisering van Oost-Europa. Sinds 9/11 is de rol van de NAVO verder ontwikkeld en richt de NAVO zich wereldwijd op stabiliserings- en vredesmissies. Dit is een gevolg van de veranderde dreigingen, waarbij de NAVO wereldwijd moet kunnen opereren. De transformatie van de NAVO is goed voor de relatie tussen de VS en de Europese NAVO-lidstaten. In zijn nieuwe vorm sluit de verdragsorganisatie meer aan wat de VS ervan verwacht: namelijk wereldwijde, militaire inzetbaarheid. Tijdens de top in Riga, eind vorig jaar, bleek dat de NAVO-lidstaten van mening verschillen over de vraag: hoe nu verder? Vormen wereldwijde partnerschappen de toekomst of moet verdere uitbreiding de leidraad zijn?

Kamp stelde zichzelf eerst de vraag wat wereldwijde partnerschappen inhouden. Partnerschappen met uitzicht op lidmaatschap vormden na de val van de Berlijnse muur het fundament van de politieke hervormingen in Oost-Europa. Samenwerking en integratie, politieke en militaire hervormingen en educatie vormden daarbij de belangrijkste elementen van partnerschappen. Een succesvol partnerschap kon leiden tot lidmaatschap. Als gevolg vond een wildgroei van diverse partnerschappen plaats. Politieke hervorming naar democratie gold als belangrijkste doel. Toegevoegde waarde op militair gebied was soms van ondergeschikt belang.

Kamp ging vervolgens in op de eisen, die de wereldwijde dreigingen aan de 'nieuwe' NAVO stellen. Maatstaf voor succes is niet langer beperkt tot politieke stabiliteit in (Oost-) Europa, maar wereldwijde stabiliteit. De NAVO moet daarom wereldwijd kunnen opereren in stabiliserings- en humanitaire missies. Uitbreiding van de militaire capaciteit vormt daarbij een dringende behoefte. Landen als Argentinië, Brazilië, Australië en Japan kunnen militaire ondersteuning bieden. Deels gebeurt dat al bij de NAVO missie in Afghanistan.

Ondersteuning zal volgens Kamp niet belangeloos zijn. Landen die levens van hun soldaten riskeren, zullen invloed willen op de NAVO-besluitvorming. De NAVO moet daar ruimte voor bieden in iets dat het midden houdt tussen lidmaatschap en partnerschap, een 'Stability Providers Forum'. Dat is het gevolg van een wereldwijd actieve, militair efficiënte organisatie. Maar welke criteria spelen daarbij een rol? Weegt politieke gelijkgestemdheid zwaarder dan militaire capaciteiten, of juist andersom? Deze vragen bleven onbeantwoord in Riga, maar blijven op de agenda staan.

Kamp betoogde dat uit eerdere uitbreidingsdiscussies binnen de NAVO conclusies getrokken kunnen en moeten worden. De conclusies zijn dat besluitvorming niet onder druk komt door mogelijke uitbreidingen en uitbreiding geen op zichzelf staand doel is, blijkens de stagnatie van de politieke en militaire hervormingen in sommige recente toegetreden landen. De NAVO moet zijn doel niet voorbij schieten.

Het hernieuwde trans-Atlantische vertrouwen berust volgens Kamp op een stilzwijgend akkoord tussen de VS en Europa. Washington spreekt niet langer over de NAVO in termen van 'gereedschap', op zijn beurt accepteert Europa de NAVO in haar huidige vorm, met een wereldwijd blikveld. Druk vanuit de regering van Bush, om bijvoorbeeld Oekraïne en Georgië versneld te laten toetreden, kunnen dit prille vertrouwen beschadigen. Kamp benadrukte dat uitbreiding toegevoegde waarde moet betekenen en geen toegevoegde problemen. Het strategische belang van de NAVO ligt bij uitbreiding van zijn militaire capaciteiten, aangezien de NAVO zal worden afgerekend op militaire prestaties.

Partnerschap en lidmaatschap lijken wellicht veel op elkaar, maar mogen niet worden verward. Artikel 10 beperkt NAVO-lidmaatschap tot Noord-Amerika en Europa, maar in de wereld na 9/11

zijn wereldwijde partners noodzakelijk. Kamp sprak tenslotte de hoop uit dat dit besef ook onder de lidstaten zal groeien.

Van Baalen benadrukte het Nederlandse belang van lidmaatschap van de NAVO als garantie voor bondgenootschap met de Verenigde Staten. Uitbreiding binnen Europa vergroot de collectieve Europese veiligheid. Samenwerking met wereldwijde partners is volgens Van Baalen mogelijk, wanneer de belangen van de NAVO en zijn partners overeenkomen. Criterium is daarbij de (militaire) waarde die een partnerland toevoegt. Bovendien moet er voldoende garantie bestaan dat partners op de juiste manier met vertrouwelijke informatie omgaan.

Van Baalen hecht meer belang aan verbetering van de huidige NAVO-structuur dan aan vergroting middels wereldwijde partners. De onduidelijkheid omtrent de opvolging van de Nederlanders in Uruzgan, is volgens Van Baalen illustratief voor de noodzaak tot verbetering van de huidige NAVO-structuur. Het gebrek aan opvolging is volgens Van Baalen te wijten aan het principe dat de kosten van de missie worden gedragen door het land dat de missie op zich neemt. In dat licht constateerde Van Baalen tenslotte dat veel NAVO-lidstaten hun verantwoordelijkheid ten aanzien van wereldwijde dreigingen ontlopen.

Discussie

In een afsluitende discussie werd vanuit het publiek gewezen op het belang van het (vooruitzicht op) NAVO-lidmaatschap voor voormalige Warschaupactleden in hun politieke en militaire hervormingen. Volgens enkele toehoorders onderschat Kamp de invloed die uitbreiding had op politieke en militaire hervormingen in Oost-Europa. Tot slot werd vooruit gekeken op de rol die de NAVO in Europa kan vervullen. Kamp en Van Baalen verschilden van inzicht over de mogelijkheden voor Europese toetreders tot de NAVO (en EU) in de nabije toekomst. Kamp toonde zich daarbij sceptisch over toekomstige uitbreiding, gezien de negatieve connotatie van uitbreiding in zijn Europese context.

Govert-Jan van Wijk